

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

Obecná teorie a dějiny umění a kultury - kulturologie

Ladislav Moulis

**Aljaška – kultura a divočina
v audiovizuálních reprezentacích**

**Alaska – Culture and Nature in
Audiovisual Representation**

Teze disertační práce

Vedoucí práce – doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

2014

1994; *Into the Wild*, 2007) a pět filmů z kategorie non-fiction (*Alaskan Eskimo*, 1953; *Tunuremiut: The people of Tunuak*, 1972; *Made Prayers to the Raven*, 1987; *Oil in the Ice*, 2004). Analýza, i výběr jednotlivých snímků, je vedena principem žánrové, tematické a přístupové typologizace.

V případě fiction to byly přístupy akcentující míru realističnosti:

- pokus o věrné zobrazení reality
- realita a její environmentální akcent
- realita a její projekce jako místo duševní očisty,

přičemž zkoumanými řezy jsou: a) struktura narativu, b) volba herců a důraz na přesnost v realizaci a c) míra umělecké (věcné) stylizace.

V případě non-fiction to byly přístupy akcentující míru autenticity a tematické různorodosti:

- přímočarý záznam reality
- „klasický“ dokument s didaktickým akcentem
- kolaborativní dokument
- dokument jako prostředek hledání vlastní identity
- dokument jako nástroj proti environmentálnímu střetu s civilizací,

přičemž se kategorizace opírá o **klasifikaci zobrazovacích modů Billa Nicholse** (výkladový, observační, reflektivní, participační, performativní, poetický). (NICHOLS 2010) Zkoumanými řezy jsou: a) struktura filmu, b) aplikovaný model a modus dokumentárního filmu, c) obrazová složka filmu ve vztahu ke členění, d) funkce zvukové stopy, e) aljašský kontext daného filmu.

Je zjevné, že na fiction a non-fiction filmy nelze uplatňovat totožnou metodiku, neboť jde o zcela jiné kulturní produkty. Zároveň je nutné zdůraznit, že analýzy nejsou vedeny snahou o filmologický kontext, ale při zkoumání je kladen důraz na stále zpřítomnění tématu reprezentace kulturních/přírodních střetů. Podstatou rozborů je způsob, jak se jednotlivá díla, jejich autoři a volba prostředků podílejí na stereotypizaci Aljašky a problému.

Nedílnou součástí práce je i osobní zkušenost s vytvářením takových artefaktů, resp. vlastního autorského podílu na audiovizuálních reprezentacích Aljašky.

Shrnuto, předkládaná práce si klade za cíl:

- a) prozkoumat audiovizuální materiály a artefakty, které reprezentují kulturní/přírodní střet se „západní“ civilizací na Aljašce a kategorizovat různé přístupy

- v jeho zobrazení, a to jak z hlediska možností filmového jazyka, tak historického vývoje
- b) sledovat proces reprezentace i v závislosti na vývoji snímacích technologií, a přispět praktickými zkušenostmi z terénu (přežití, snímání).
 - c) pro zkoumání vytvořit přiměřený kontextuální rámec z pohledu geografie, historie, vizuální antropologie, etnografie a environmentálních směrů filosofie

2. VÝCHOZÍ TEZE A STRUKTURA PRÁCE

Na počátku výzkumného projektu stály dvě základní teze, jejichž pravdivost měl výzkum potvrdit nebo vyvrátit. Jedna směřuje **směrem ven**, k reprezentacím Aljašky okolnímu světu, druhá **směrem dovnitř**, audiovizi jako nástroji pro utváření kulturní identity na Aljašce samotné.

1. Způsob a přístupy, které jsou při reprezentaci Aljašky audiovizuálními prostředky aplikovány, se přímo podílejí na představě okolního světa o ní. Tato představa je pouhou stereotypizací a nemá s realitou Aljašky nic společného.
2. Audiovizuální prostředky (film, video, televize) se přímo podílejí na kulturních proměnách Aljašky a mají sílu řadu negativních fenoménů změnit.

Aby bylo možno tyto obecné otázky zkoumat, a doložit je daty, bylo nutné zvolit kontextuální přístup. Ten se odráží i ve struktuře práce. Práce je členěna do pěti oddílů.

První *Úvod* kromě **osobní motivace, vymezení pojmu a metodologických východisek** obsahuje i kapitolu zaměřenou na **možnosti využití audiovize v humanitních vědách** a skrze diskusi nad tímto tématem ve *Principles of Visual Anthropology* se dotýká pojmu reprezentace jako předpokladu dalšího zkoumání.

Druhý oddíl, *Část A: Divočina-kultura: řezy a kontexty*, se alespoň v základním náčrtu pokouší **definovat geografický, historický i kulturní rámec Aljašky**, a to rovněž metodou cíleného výběru. **Myšlení o environmentálním rozdílu střetu civilizace a divočiny** je demonstrován na dílem A. Leopolda, J. Šmajse a O. Štěrby; **filosofickou dimenzi** zastupuje dílo G. Snydera. Kapitola *Kultura střetů* pak představuje dva u nás neznámé přístupy a

praktické zkušenosti z Aljašky, univerzitního profesora R. Krejčího a původně misionáře, žijícího mezi domorodými obyvateli, M. Oleksy.

Třetí oddíl, Část B: *Interpretace kultury a divočiny v audiovizuálních reprezentacích*, tvoří jádro práce. Ovšem samotné analýzy přístupů ve fiction a non-fiction filmech jsou ještě zasazeny do kontextu vizuálního potenciálu Aljašky a atraktivity „jiné kultury“, jak byla v průběhu vývoje kinematografie v souvislosti s Aljaškou prezentována, což se týká i specifického pohledu evropských tvůrců.

Čtvrtým oddílem, Část C: *Člověk-kamera-divočina. Terénní zkušenosti a technické kontexty*, je kapitola rozvíjející diskusi o technologických a organizačních přístupech ve *Principles of Visual Anthropology*, neboť přetavuje konvolut zkušeností terénního filmaře do vějíře možností užívání audiovizuálního jazyka, jak proniknout, popsat, příp. vyličit a vyjádřit svět divoké přírody nebo původní kultury audiovizuálními prostředky. Tato kapitola je postavena na vývoji snímacích technologií a variabilitě užití, a to jak pro kulturní nebo vizuální antropologii, ale i pro archivaci audiovizuálního materiálu či samotných audiovizuálních artefaktů.

A poslední část, Závěr, z předložených kontextů, řezů a analýz potvrzuje či vyvrací zkoumané teze, a shrnuje nejen výsledky teoretického bádání, ale také více než pětadvacetileté osobní zkušenosti s tématem.

3. VÝSTUPY ZKOUMÁNÍ A POTVRZENÍ/VYVRÁCENÍ TEZÍ

Sbér dat a materiálů i samotný jejich výzkum probíhal v těchto institucích: *University of Alaska Fairbanks*, *University of Alaska Anchorage*, *Elmer E. Rasmuson Library*, *Consortium Library*, *Anchorage Museum at Rasmuson Center*, *Z. J. Loussac Public Library* a *Museum of the North*, kde sídlí *Alaska Center for Documentary Films*. Ze výzkumu samotných audiovizuálních artefaktů (kulturních dat) i kontextuálních rámců vyšlo devět závěrů:

Závěr první: Všechny filmy z kategorie fiction bud' vytvářejí stereotypy, nebo rozvíjejí stereotypizaci Aljašky, bez ohledu na to, jaké míry se pokoušely o věrohodnost (využití reálných lokalit, herců/neherců, spolupracovaly s domorodými poradci apod.) Konflikt kultur je skryt, konflikt s přírodou je zpřítomněn prostředky akčního filmu skrze environmentální téma. Díky masové distribuci a divácké oblibě se na stereotypech podílejí

daleko větší měrou než filmy non-fiction. Analyzovat tyto filmy je tedy zkoumáním reprezentace představ o Aljašce.

Závěr druhý: Filmy z kategorie non-fiction se také podílejí na vzniku a rozvíjení stereotypů, nikoliv však tak jednoznačně. Může za to přirozený kontakt autorů s domorodými obyvateli a jejich spoluúčast, případně snaha těchto autorů vyjádřit některou z dimenzií Aljašky (environmentální problém, filosofické otázky, způsoby asimilace apod.) jako reálný problém, nikoliv pouhou představu o problému.

Závěr třetí: Vytvořené stereotypy, a tedy i „obecné“ vnímání Aljašky očima zvenku, mají přibližně tutéž podobu v současnosti stejně jako v době prvních průkopníků kinematografie, dokonce bez ohledu na vývoj technologie.

Závěr čtvrtý: Filmy z kategorie non-fiction využívají celé palety audiovizuální řeči (od prostého „objektivizujícího“ záznamu přes subjektivizující participaci/kolaborativitu až po kontextuální dramatickou stavbu) i přístupů (modů) k realitě.

Závěr pátý: V oblasti vývoje non-fiction na Aljašce sehrála významnou roli antropologie, která se stala hybnou silou proměny vnímání i užitku audiovizuální techniky. Lapidárně by se dalo říci, že antropologie dala původním kulturám do ruky audiovizuální prostředky jako způsob sebeuvědomění a boje.

Vývojové fáze lze v hrubých rysech definovat:

- **objevování nového světa a posléze kultury** (od počátků kinematografie do 30. let)
- **etnografický zájem o hlubší poznání původních kultur** cenných jejich dosavadní izolací (30. léta-60. léta)
- **audiovizuální technologie jako nástroj revitalizace** a původních kultur a jejich **uvědomění vlastní identity** (tj. také problémů — asimilace, akulturace, alkoholismus...) a **možnosti nového mezikulturního propojení** (satelitní vysílání, budování archivu v Anchorage a Fairbanksu) (60. léta-nyní) a současně
- **audiovizuální technologie jako nástroj boje proti devastaci původního prostředí** (divočiny), přinejmenším popularizací míst, která jsou zamýšlenými místy další ropné těžby. (90. léta-nyní).

Závěr šestý: Studium audiovizuálních artefaktů, a tedy i jejich analýza, by byla zcela nemožné bez propojení s geografickým, historickým nebo environmentálně-filosofickým, příp. etnologickým kontextem. Osobní zkušenost s prostředím i tvorbou audiovizuálních artefaktů samotných je jen přidanou hodnotou.

Závěr sedmý: Kultura a příroda (divočina) od sebe ve specifikách Aljašky nelze oddělit. Tradiční závislost domorodých obyvatel na přírodních zdrojích, život v souladu s přírodou (včetně duchovní a mystické dimenze) na jedné straně a civilizační narušování této rovnováhy na straně druhé, je ve všech aspektech propojené a závislé na rázu krajiny a „divokosti“ přírody.

Závěr osmý: Native People stojí, resp. zmítají se, mezi dvěma kulturními modely. Řešení tohoto dilematu probíhá typologicky třemi způsoby:

- a) **asimilace** se vším všudy a vzdání se tradice, což vede ke deziluzi, frustraci, ztrátě identity a často k alkoholismu či jinému typu sebedestrukce
- b) **částečné asimilace** za zachování kontaktu s původním světem, což vede k uvědomělosti, příp. aktivitám bránícím kulturní identitu, např. audiovizuálními prostředky; značnou roli v tomto modelu sehrálo vysokoškolské vzdělání
- c) **nepřijetí a izolace**, která však vzhledem k mohutným ekonomickým zájmům „západní civilizace“ o přírodní zdroje (navíc v době energetické krize), bude brzy vystavena střetu.

Závěr devátý: Aljašská kultura „bílých“ neexistuje a kromě patriotismu negeneruje vlastní specifická téma. Jejich kulturní modely jsou totožné s kulturou „dolních 48“.

Tyto závěry jsou zároveň odpověďí, resp. potvrzením/vyvrácením vytyčených tezí projektu:

1. Způsob a přístupy, které jsou při reprezentaci Aljašky audiovizuálními prostředky aplikovány, se přímo podílejí na představě okolního světa o ní. **ANO.**
2. Tato představa je pouhou stereotypizací. **ANO.**
3. Tato stereotypizace nemá s realitou Aljašky nic společného. **NE.** Snahou tvůrců bylo vždy dosáhnout nějakého stupně realističnosti a věrohodnosti, autentická jsou aljašská téma střetů, krajina a příroda, autentičtí jsou Native People at' už v jakékoliv roli nebo stylizaci

4. Audiovizuální prostředky (film, video, televize) se přímo podílejí na kulturních proměnách Aljašky a mají sílu řadu negativních fenoménů změnit. **ANO**, resp. **částečně ANO**. Viz Závěr pátý a roli vizuální antropologic, resp. audiovize jako nástroje pro obranu identity či boj. Přímé působení síly audiovize ke změně nelze prokázat, nicméně je jeden z podstatných faktorů tlaku na změnu.

VÝBĚR Z POUŽITÉ LITERATURY

ALEISS A. 2005: *Making the white man's Indian: native Americans and Hollywood movies*. Westport, Conn Praeger 2005. ISBN 978-031-3361-333.

ASCH, T.- ASCH P. 1975/2003: Film in Ethographic Research. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

BALIKCI, A. 1975/2003: Reconstructiong Cultures on Film. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

BARAN, L. 1989: *Zázraky filmového obrazu*. Praha, Panorama 1989. ISBN 11-055-89.

BECK, M. G. 1989: *Heroes: Tlingit-Haida legend*. Anchorage, Alaska Northwest Books 1989. ISBN 08-824-0334-6.

BENEDICT, R. 1999: *Kulturní vzorce*. Praha, Argo 1999. ISBN 80-720-3212-7.

BERTON, P. 1997: *The Klondike quest: a photographic essay 1897-1899*. North York, Ont., Boston Mills Press, 1997. ISBN 15-504-6202-4.

BERTON, P. 1976: *Zlatá horečka*. Praha, Orbis 1976. ISBN 605-22857.

BERTON, P. 2001: *Klondike: the last great gold rush, 1896-1899*. Toronto, Anchor Canada, 2001. ISBN 03-856-5844-3.

BLACK, L. 2004: *Russians in Alaska, 1732-1867*. Fairbanks, University of Alaska Fairbanks 2004. ISBN 18-899-6305-4.

BRADLEY COMMUNICATIONS 2010: *Alaska: Film Production Manual*. Anchorage, Film Office Division of Tourism 2010.

BRINKLEY, D. 2011: *The quiet world: saving Alaska's wilderness kingdom, 1879-1960*. New York, Harper 2011. ISBN 00-620-0596-0

BROWN, B. 2002: *Cinematography: theory and practice: imagemaking for cinematographers, directors*. Boston, Focal Press 2002, ISBN 02-408-0500-3

- BUDIL, I. 2003: *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha, Triton 2003. ISBN 80-725-4321-0.
- BURIÁNEK, J. 2010: *3D stereoskopická produkce 1-5 díl*. PIXEL: 2D/3D grafika a animace, digitální video a zvuk 2010, březen-červenec č. 159 str.10 -13; č.160, str.18-21; č.161, str.10-12; č.162, str.20-22; č.163, str.10-12.
- BURIÁNEK, J. 2013: *Nová generace kin: 4K.HFR, 4D, ATMOS, AURO*. PIXEL: 2D/3D grafika a animace, digitální video a zvuk 2013, č.2, str.49.
- BUTTON, G.-MURRAY, D.W. 1989: *American Anthropologist*, New Series, Vol. 91, No. 2 (Jun., 1989), pp. 523-525
- COHEN, S. 1987: *The streets were paved with gold: a pictorial history of the Klondike gold rush, 1896-1899*. Missoula, Mont., Pictorial Histories Pub. Co. 1987. ISBN 09-331-2603-4.
- CRAMOND, M. 2001: *Killer bears*. New York, Lyons Press, 2001. ISBN 15-857-4251-1.
- CRISLER, L. 1967: *V arktických pustinách*. Praha, Orbis 1967. ISBN 11-069-67.
- ČENĚK, D.-PORYBNÁ, T. (eds.) 2010: *Vizuální antropologie: kultura žitá a viděná*. Červený Kostelec, Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-808-7378-472.
- DAUENHAUER N. M.- DAUENHAUER, R. 1994: *Haa Tuwunagu Yís: For Healing Our Spirit*. [on-line] American Indian Quarterly roč. 18, č.1, 1994 [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1185755?uid=3737856&uid=2&uid=4&sid=21103544546961>
- De BRIGARD, E. 1975/2003: The History of Ethnographic Film. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.
- DOOGAN, M. 2001: *Our Alaska: personal stories about living in the North*. Portland, Or., Distributed by Graphic Arts Center Pub. 2001, str. 31-39. ISBN 978-094-5397-946.
- ERBAN, V. 2001: *Kultura a divočina: Kultivace a přirozenost v pojetí Garyho Snydera*. Magisterská diplomová práce Praha, Karlova univerzita 2001.
- ERBAN,V. 2003: *Konec přírody: Do hlubin přirozenosti s Gary Snyderem*. UNI, roč. 2003, č.4, str. 31-34, ISSN 1214-4169
- ERBAN,V. 2004: *Kultura a divočina kultivace přirozenosti, nebo přirozenost kultivace?* UNI, roč. 2004, č. 8, str.31-35, ISSN 1214-4169
- EVANS, B. - GLASS, A. 2013: *In the Land of the Head Hunters: a new reconstruction of the groundbreaking 1914 docudrama by pioneer photographer and filmmaker Edward S. Curtis*. [on-line, document pdf]. 2013, str. 23 [cit. 23. 5. 2014]. Dostupné z: http://cdn.shopify.com/s/files/1/0150/7896/files/HeadHuntersPress%20Kit_Small.pdf

FETHERLING, G. 1997: *The gold crusades: a social history of gold rushes, 1849-1929*. Toronto, University of Toronto Press 1997. ISBN 08-020-8046-4.

FIENUP-RIORDAN, A. 2003: *Freeze frame: Alaska Eskimos in the movies*. Seattle, Wash., University of Washington Press 2003. ISBN 02-959-8337-X.

Fictional and Nonfictional Representation of Native Americans in Film up to 1914. [on-line] School of Arts and Sciences. Rutgers, The State University of New Jersey. [cit. 20. 6. 2014]. Dostupné z: http://www.curtisfilm.rutgers.edu/2014-events/11_headhunterscontent/9dance#7

FREUCHEN, P. – SALOMONSEN, F. 1972: *Pod polárním sluncem*. Praha, Orbis, 1972. ISBN 11-073-72.

GABRIEL, J.-ZOUHAR, J. 2001: *Český filosof na Aljašce. Rozhovor s univ. prof. Rudolfem Krejčím*. [on-line] Sborník prací Filosofické fakulty Masarykovy university v Brně, B48, 2001. [cit. 13.02.2014] Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/sbornik/2001/10krejci.html>

GLASS, A.-EVANS B.-SNABORN, A. 2014: *Edward Curtis Meet the Kwakwaka'wakw in „In the Land of the Head Hunters“*. Rutgers, The State University of New Jersey, School of Arts and Science [online]. 2014. vyd. [cit. 23. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.curtisfilm.rutgers.edu/>

HALBICH, M.-KOZINA, V. (eds.) 2012: *Čítanka textů z ekologické antropologie: Amerika*. Praha, Togga 2012. ISBN 978-808-7258-149

HAYCOX, S. 2006: *Alaska: an American colony*. Seattle, Wash., University of Washington Press 2006. ISBN 02-959-8629-8.

HAYCOX, S. 2004: *Oil Discovery and Development in Alaska*. [on-line] Alaska's History & Cultural Studies. Alaska Humanities Forum 2004. [cit. 1. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.akhistorycourse.org/articles/article.php?artID=140>

HAYCOX, S. 2004b: *Modern Alaska. Alaska Native Claims Settlement Act*. [on-line] Alaska's History & Cultural Studies. Alaska Humanities Forum 2004. [cit. 1. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.akhistorycourse.org/articles/article.php?artID=139>

HAYCOX, S. 2006: *Alaska: an American colony*. Seattle, Wash., University of Washington Press 2006. ISBN 02-959-8629-8.

HEIDER, K. G. 1975: *Ethnographic Film*. University of Texas Press, Austin 1975.

HOCKINGS, P. (eds.) 1975/2003: *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

HERWIG, B. 2010: *Seriál o HDTV: Co je to HDTV, HD Ready a Full HD*. [on-line] Digitální televize.cz. 2010 [cit. 14. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.digitalniteltelevize.cz/magazin/obecne/mala-encyklopedie-televizni-techniky/2010-5-co-je-to-hdtv-hd-ready-a-full-hd.html>

HRDLIČKA, A. 1950: *Anthropological Survey in Alaska*. United States Government Printing Office, Washington 1950

HOLTON, G. 2014: *Alaska Native Language Relationships and Family Trees* [on-line]. [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uaf.edu/anlc/groups/>

HORDERN, N.- DRESNER, S.-HILLMAN, M. 1987: *Nový svět: Die neue Welt*. Praha, Albatros 1987. ISBN 13-882-87

HUNTINGTON, J. – ELLIOTT, L. 2009: *Mým domovem je Aljaška*. Brno, Outdooring.cz 2009. ISBN 978-80-904361-1-4.

CHANCE, N. 2014: *Project Chariot: The nuclear Legacy of Cape Thompson, Alaska*. [on-line] [cit. 16.02.2014] Dostupné z: <http://arcticcircle.uconn.edu/VirtualClassroom/Chariot/chariot.html>

KARVÁNEK, L. 2010: *Digitální kamery: přínosy pro producenta*. Praha, AMU 2010. ISBN 978-807331-173-5

KALINA, T.- KUNT, M. 2005: *Elektronická archivace – výzva pro odborníky více oborů*. Studie specialistů Státního ústřední archivu v Praze. In: Internet ve státní správě a samosprávě Hradec Králové. Sborník příspěvků. [on-line, pdf] Praha, Triada, spol. s.r.o., 2005 [cit. 08. 03. 2014]. Dostupné z: www.issss.cz/archiv/2004/download/issss2004.pdf

KOLLIN, S. 2001: *Nature's state: imagining Alaska as the last frontier*. Chapel Hill, University of North Carolina Press 2001. ISBN 08-078-4974-X.

KRAKAUER, J. 1996: *Into the wild*. New York, Villard Books 1996. ISBN 06-794-2850-X.

KRAMER, P. 2004: *Alaska's totem poles*. Anchorage, Alaska Northwest Books 2004. ISBN 08-824-0585-3.

LaDUKE, W. 2003: *Alaska: oil and the Natives*. Earth Island Journal. [on-line] Dostupné z: http://www.earthisland.org/journal/index.php/eij/article/alaska_oil_and_the_natives/

LANGDON, S. J. 2002: *The native people of Alaska: traditional living in a northern land*. Anchorage, Ak., Greatland Graphics 2002. ISBN 09-364-2581-4.

LEOPOLD, A. 1999: *Obrázky z chatrče: a rozmanité poznámky*. Tulčík, Abies, 1999. ISBN 80-88699-13-4

LEOPOLD, A. 1949: *The Ethic Land*. [on-line, pdf] Dostupné z: http://www.watertculture.org/uploads/Leopold_TheLandEthic.pdf

LINTON, P. 1991: *The Alaskan art of Charles Gause*. Anchorage, Ak., Stephan Fine Arts 1991. ISBN 18-781-0050-5.

LUŽNÝ, D. 2003: *Snyderova praxe divočiny*. Sedmá generace, 28. 2. 2003, ISSN 1212-0499

MacDOUGALL, D. 1975/2003: Beyond Observational Cinema. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

MAED, M. 1975/2003: Visual Anthropology in a Discipline of Words. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

MAKÁSEK, I. 2010: *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Praha, I. Makásek 2010. ISBN 978-80-254-6533-2.

MANDER, J. 2000: *Čtyři důvody pro zrušení televize*. Brno, Doplněk 2000, str. 355. ISBN 80-723-9063-5.

MILLS, W. J. 2003: *Exploring polar frontiers: a historical encyclopedia*. Santa Barbara, Calif., ABC-CLIO 2003, str. 280-281. ISBN 1576074226.

MONACO, J. 2004: *Jak číst film*. Praha, Albatros 2004. ISBN 80-00-01410-6

MORGAN, L. 2011: *Eskimo star: from the Tundra to Tinseltown: the Ray Mala story*. Kenmore, Wa., Epicenter Press 2011, str. 158. ISBN 978-193-5347-125.

MOULIS, L. - KUSBACH, A. 2001: *S kamery po Aljašce*. Praha, Baset, 2001. ISBN 80-862-2314-0.

MOULIS, L. 2011: *Rozhovor s Prof. Dr. Rudolfem Krejčím*. Fairbanks 2011, [nepublikovaný videozážnam 29. 6.-30. 6. 2011], [soubory VOB: DP1-K569,DP2-570, DP3-K571,DP4-K572], archiv autora

MUIR, J. 1988: *Travels in Alaska*. San Francisco, Sierra Club Books 1988. ISBN 08-715-6783-0

MUIR, J. 2014: *The Cruise of the Corwin: Journal of the Arctic Expedition of 1881 in search of De Long and the Jeannette*. Sierra Club. [on-line]. USA, 2014 [cit. 25. 6. 2014]. Dostupné z: http://vault.sierraclub.org/john_muir_exhibit/writings/cruise_of_the_corwin/

MURPHY, C. - HAIGH, G. J. 2001: *Gold rush dogs*. Anchorage, Alaska Northwest Books 2001. ISBN 08-824-0534-9.

NAESS, A. 1994: *Ekologie, pospolitost a životní styl*. Prešov, Abies 1994. ISBN 80-88699-09-6

NASKE, C. M. - SLOTNICK, H. E. 1987: *Alaska: a history of the 49th state*. Norman, University of Oklahoma 1987. ISBN 978-080-6125-732.

NEILL, D. 1989: *Project Chariot: How Alaska Escaped Nuclear Excavation*. [on-line, dokument pdf] The Bulletin of the Atomic Scientists, December 1989, str.28-37. [cit. 17.02. 2014] Dostupné z <https://ohiostatepress.org/Books/Complete%20PDFs/Boyer%20Fallout/08.pdf>

NICHOLS, B. 2010: *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha, AMU 2010, str. 316. ISBN 978-807-3311-810.

OLEKSA, M. 2005: *Another culture/another world*. Juneau, AAS B, 2005. ISBN 978-157-8333-011.

OLEKSA, M. 2010: *Alaskan missionary spirituality*. Crestwood, N.Y., St. Vladimir's Seminary Press 2010. ISBN 08-814-1340-2.

OLEKSA, M.-SORENSEN, B. 1995: *Intercultural Communications*. Juneau, University of Alaska, Southeast 1995.

OLSON, W. M. 2004: *The Tlingit: an introduction to their culture and history*. Auke Bay, Ak., Heritage Research 2004. ISBN 09-659-0090-8.

O'NEILL, D. 2007: *The Firecracker Boys: H-bombs, Inupiat Eskimos and the roots of the environmental movement*. New York, Basic Books, 2007. ISBN 04-650-0348-6.

PEŠEK, J. 2006: *Technické aspekty sestřihů televizních pořadů na magnetických nosičích*. Praha, AMU 2006. ISBN 80-7331-046-5

PETRÁŇ, T. 2011: *Ecce homo: (esej o vizuální antropologii)*. Pardubice, Univerzita Pardubice 2011. ISBN 978-807-3953-416.

PETRÁŇ, T. 1992: *Film pravda nebo postmoderní film? Dokumentární film šedesátých let ve Francii, Kanadě a USA*. Praha, Diplomová práce FAMU, 1992.

PODHORSKÝ, M. 2003: *Aljašskou divočinou*. Třebíč, Akcent 2003. ISBN 80-726-8249-0.

PORYBNÁ, T. 2012: *Kulturologický pohled na vývoj vizuálních a audiovizuálních reprezentací domorodých kultur*. Dizertační práce. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy.

POTTER, R. A. 2007: *Arctic spectacles: the frozen North in visual culture, 1818-1875*. Seattle, University of Washington Press, Samuel and Althea Stroum book 2007. ISBN 02-959-8680-8.

PROENNEKE, R.-KEITH, S. 1999: *One man's wilderness: an Alaskan odyssey*. Anchorage, Alaska Northwest Books 1999. ISBN 08-824-0513-6.

PROST, J. H. 1975/2003: Filming Body Behavior. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

RASMUSSEN, K. 1965: *Cesta bílým tichem*. Praha, Orbis, 1965. ISBN 11-074-65.

Resolution on Visual Anthropology Passes at the IC International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences, Chicago, September 1973. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.

RONY, F. T. 1996: *The third eye: race, cinema, and ethnographic spectacle*. Durham, NC, Duke University Press, 1996, ISBN 08-223-1840-7.

- ROUCH, J. 1975/2003a: The Camera and Man. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.
- ROUCH, J. 1975/2003b: Our Totemic Ancestors and Crazed Masters. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.
- RYBA, J. 2014: *Americký lesník Aldo Leopold (1887-1949)*. [on-line] [cit. 13. 1. 2014] Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf>
- SCHAMA, S. 2007: *Krajina a paměť*. Praha, Argo 2007. ISBN 978-80-7203-803-9
- SCHOLER, L. 2003: *Za modrým medvědem na Aljašku*. Praha: Práh 2003. ISBN 80-7252-083-0
- SNYDER, G. 1999: *Praxe divočiny*. Praha, DharmaGaia/Mařa 1999. ISBN 80-85013-80-4
- SNYDER, G. 2002: *Místo v prostoru: etika, estetika a vodní předěly*. Praha, DharmaGaia/Mařa 2002. ISBN 80-7287-046-7
- SORENSEN, E.-JABLONKO, A. 1975/2003: Research Filming of Naturally Occurring Phenomena: Basic Strategies. In HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.
- SOUKUP, M. 2009: *Základy kulturní antropologie*. Praha, Akademie veřejné správy 2009. ISBN 978-808-7207-031.
- STECKLEY, J. 2008: *White lies about the Inuit*. Peterborough, Ont., Broadview Press, 2008. ISBN 15-511-1875-0.
- STROUHAL, E. 1981: *Setkání s Aljaškou*. Praha, Vyšehrad 1981. ISBN 33-595-81.
- STURKEN, M.-CARTWRIGHT, L. 2009: *Úvod do studia vizuální kultury*. Praha, Portál 2009. ISBN 978-80-7367-556-1
- ŠMAJS, J.-KLÍMA, I.-CÍLEK, V. 2010: *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. Praha, Karolinum 2010. ISBN 978-80-7239-252-0
- ŠTĚRBA, O. a kol. 2008: *Říční krajina a její ekosystémy*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2008. ISBN 978-80-244-2203-9
- ŠTĚRBA, O. 2011: *Řeky moje řeky*. Hynkov, Nakladatelství Dina a Otakar Štěrbovi 2011. ISBN 978-80-904963-0-9
- ŠVANCARA, M. 2011: *Problematika pravoslavného svědectví (misie) v praxi v nadčasovém horizontu*. Disertační práce. Prešovská univerzita v Prešově. Prešov 2011.

- TESAŘ, R. J. 2000: *Aljaška: Vzhůru na sever*. Praha, Metramedia 2000. ISBN 80-238-5799-1.
- THOMPSONOVÁ, K.- BORDWELL, D. 2007: *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. Praha, Akademie muzických umění 2007. ISBN 978-807-1068-983.
- VALENTA, J. 2008: *Scénologie krajiny*. Praha, Kant 2008. ISBN 978-808-6970-684.
- WEAKLAND, J. H. 1975/2003: Feature Films as Cultural Documents. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.
- WILLIS, R. 2010: *Alaska's Place in the West: From the Last Frontier to the Last Great Wilderness*. Lawrence, University Press of Kansas 2010. ISBN 978-0-7006-1748-7
- YOUNG, C. 1975/2003: Observational Cinema. In: HOCKINGS, P. (eds.): *Principles of visual anthropology*. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2003. ISBN 3-11-017930-X.
- ZEMÁNEK J., 2003: *Divočina, příroda, duše, jazyk*. Praha, KANT 2003. ISBN 80-862-1782-5.